

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2023. gada 15. martā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Indra Meldere, senatores Veronika Krūmiņa un Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par Rīgas domes Labklājības departamenta 2018. gada 13. septembra lēmuma atcelšanu, sakarā ar /pers. C/ un Rīgas domes Labklājības departamenta kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2020. gada 22. aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes Labklājības departamenta (turpmāk – departaments) 2018. gada 13. septembra lēmumu kā galīgo administratīvo aktu atcelti Rīgas Sociālā dienesta (turpmāk – dienests) 27 lēmumi par pieteicējam /pers. C/ piešķirto trūcīgas un maznodrošinātas personas statusu, dzīvokļa un garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanas pabalstu. Pieteicējam arī uzdots atmaksāt 8621,78 euro par nepamatoti saņemtajiem sociālajiem pabalstiem laikā no 2010. gada 1. decembra līdz 2017. gada 30. aprīlim. Lēmumā norādīts, ka pieteicējam kopš 2010. gada 8. aprīļa pieder 1/3 domājamā daļa no nekustamā īpašuma, par ko pieteicējs nebija informējis dienestu.

Pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par departamenta lēmuma atcelšanu.

[2] Administratīvā apgabaltiesa daļēji pievienojās pirmās instances tiesas argumentācijai, pieteikumu apmierināja daļā un departamenta lēmumu atcēla daļā par 7823,78 euro atmaksāšanu. Pārējā daļā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[2.1] Lietā nav strīda, ka 2010. gadā pieteicējs mantojis 1/3 domājamo daļu no nekustamā īpašuma. Pieteicēja īpašuma tiesības uz īpašumu nostiprinātas zemesgrāmatā 2017. gadā. 2018. gadā pieteicējs savu īpašuma daļu pārdeva radniekam par 100 euro.

[2.2] Senāts lietās par sociālās drošības jautājumiem ir atzinis, ka likumdevēja mērķis ir piešķirt sociālajam dienestam tiesības izvērtēt katru konkrēto situāciju individuāli, lai kopumā tiktu sasniegts sociālās palīdzības mērķis un trūcīgas personas statuss varētu tikt piešķirts visām personām, kurām tas ir objektīvi nepieciešams. Saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumu Nr. 299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu” (turpmāk – noteikumi Nr. 299) 2.1. apakšpunktu un 19. punktu nekustamā īpašuma, kur persona nav deklarējusi dzīvesvietu, nedzīvo un no kura ir iespējams gūt ienākumus, piederība ir viens no apstākļiem, kas liedz personu atzīt par trūcīgu. Izskatāmajā lietā dienests un departaments nepamatoti nav vērtējis, vai pieteicējs no 1/3 domājamām daļām īpašuma varēja gūt ienākumus.

[2.3] Tā kā pieteicējs ilgstoši iztikas līdzekļu deklarācijās nenorādīja informāciju par saņemto mantojumu, ir konstatējami Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 4. punktā minētie apstākļi, proti, pieteicējs labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu bija panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu. Tas ir pamats Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ panta piemērošanai.

[2.4] Pašvaldībai bija jāsamēro, cik vērtīgs bija pieteicēja saņemtais mantojums, kādu labumu no tā bija iespējams gūt ar pieteicējam izmaksāto sociālo pabalstu apmēru. Ir acīmredzami, ka pieteicējs no nekustamā īpašuma nevarēja gūt ienākumus tādā apmērā, lai pats varētu atrisināt savu sociālo riska gadījumu. Apšaubāms, ka pieteicējs varēja gūt ienākumus no īpašuma, nodarbojoties ar dārkopību. Savukārt zemes iznomāšana vai pārdošana ir saistīta ar pārējo kopīpašnieku gribu. Turklāt pieteicējam piederēja īpašuma kadastrālā vērtība ir ievērojami (gandrīz 11 reizi) mazāka par pieteicējam atprasīto summu 8621,78 euro. Tādējādi nav konstatējams pamatojums iestādes secinājumam, ka pieteicējam piederēja īpašums bija šķērslis trūcīgas un maznodrošinātas personas statusa piešķiršanai laikā no 2010. gada 28. decembra līdz 2017. gada 30. aprīlim. Ņemot vērā trūcīgas personas statusa saistību ar garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanas pabalsta piešķiršanu, nav konstatējams arī pamatojums secinājumam, ka pieteicējs ir prettiesiski saņēmis garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanas un dzīvokļa pabalstu.

[2.5] Senāts jau iepriekš atzinis, ka administratīvais akts ir jāatceļ saprātīgā laikā. Izskatāmajā lietā laika periods, par kādu ar pārsūdzēto lēmumu pabalsti tiek atprasīti, ir nesamērīgi ilgs.

[2.6] Pašvaldībai bija jāņem vērā Administratīvās apgabaltiesas 2019. gada 12. jūnija spriedumā lietā Nr. A420221618 konstatētais par pieteicēja rīcību ar nekustamo īpašumu un tūlītēju pārdošanu par zemu cenu, lai nezaudētu iespēju pretendēt uz pašvaldības sociālo palīdzību. Šie apstākļi bija rūpīgāk jāpārbauda un jāvērtē arī izskatāmajā lietā. Lietā nav pierādījumu par to, ka pieteicējam bija iespēja īpašumu pārdot par cenu, kas ir augstāka par tā kadastrālo vērtību. Apgabaltiesa par samērīgu un tiesisku atzina saņemto sociālo pabalstu atprasīšanu no pieteicēja 798 euro apmērā. Savukārt pārējā daļā (par 7823,78 euro atprasīšanu no pieteicēja) pārsūdzētais lēmums nav samērīgs un pamatots, tāpēc tas ir atceljams.

[3] Pieteicējs iesniedza kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru pieteikums noraidīts. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa ir pievienojusies rajona tiesas konstatējumam par 2018. gadā pieteicēja sniegtajiem paskaidrojumiem un motivācijai par to, ka pieteicējam piederēja īpašums nebija šķērslis trūcīgas un maznodrošinātas personas statusa piešķiršanai. Vienlaikus apgabaltiesas spriedumā ir pretrunīgi atzīts, ka pieteicēja paskaidrojumi nav ticami un viņš sniedzis nepatiesas ziņas. Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 2015. pantu, kā arī nav pienācīgi novērtējusi īpašuma pārdošanas iespēju par augstāku cenu (būtu jāņem vērā īpašuma atrašanās vieta, platība, kopīpašuma lietošanas grūtības, nodoklis). Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka dienests pieteicēja ienākumus no īpašuma pārdošanas ir atzinis par saprātīgiem. Nav ņemts vērā arī tas, ja īpašumu pārdotu par tā kadastrālo vērtību, pieteicējam tik un tā būtu tiesības uz sociālo palīdzību – dzīvokļa pabalstu.

Pieteicējs arī norādījis, ka bija aizmirsis par mantojumu, ka nepiekrīt apgabaltiesas secinājumam par nepatiesu ziņu sniegšanu. Turklāt pieteicējs īpašumu ir pārdevis radniekam par iespējami augstāko tirgus cenu, kaut arī to būtu varējis uzdāvināt. Tāpat norādīti apsvērumi par pieteicēja mātes un

māsas veselību un nepieciešamību viņas nepārtraukti kopt, norādītas atsauces uz pirmās instances tiesas sprieduma secinājumiem, kuriem apgabaltiesa nav pievienojusies, kā arī argumenti par to, kādam bija jābūt rezultātam lietā Nr. A420221618.

[4] Departaments, nepiekrītot apgabaltiesas spriedumam daļā, ar kuru pieteikums apmierināts, iesniedza kasācijas sūdzību, norādot šādus argumentus.

[4.1] Nav ievērota Administratīvā procesa likuma 253. panta pirmā daļa, jo ar apgabaltiesas spriedumu nav atrisināts jautājums daļā par 27 atcelto dienesta lēmumu statusu.

[4.2] Apgabaltiesa, lai gan ir atzinusi, ka pieteicējs viņam labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu bija panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, tomēr nav vērtējusi, vai pārsūdzētais lēmums atbilst Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pantam, kas ir speciālā norma iepretim Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 4. punktam. Speciālā tiesību norma nepiešķir dienestam rīcības brīvību par lēmuma izdošanu, tādēļ dienestam lēmums par pabalstu atgūšanu bija jāpieņem saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 65. panta pirmo daļu. Tādējādi nav korekts apgabaltiesas secinājums, ka pirms lēmuma pieņemšanas vēl bija jāizdara lietderības apsvērumi un jānovērtē pieteicēja īpašuma vērtība. Lietderības apsvērumi jāizdara tad, kad jāpieņem lēmums par sociālās palīdzības atteikumu, pārtraukšanu vai izbeigšanu. Šajā gadījumā ir strīds par jau nepamatoti saņemto pabalstu atgūšanu, kur nozīme ir tam, ka pieteicējs sniedzis nepatiesas ziņas. Pienākums sniegt patiesas ziņas par materiālo stāvokli ir arī tām personām, kuru īpašuma vērtība nav liela. Tāpēc atprasāmo pabalstu apmērs nav samērojams ar pieteicēja īpašuma vērtību, kā arī nav jāvērtē personas maksātpēja.

[4.3] Pieteicējs nepārtraukti vērsas pēc sociālās palīdzības, lai gan ir darbaspējīgā vecumā, iespējams, dzīvo ģimenē, kaut gan savus ienākumus norāda kā atsevišķi dzīvojoša persona, savu situāciju pielāgo tā, lai varētu saņemt sociālo palīdzību. Šādu rīcību nevar uzskatīt par godprātīgu.

[4.4] Spriedumā nepareizi norādīts, ka lietā ir strīds par īpašuma ienesīgumu, jo lietā strīds ir par to, vai pieteicējs ir sniedzis nepatiesas ziņas par īpašumu. Pabalstu atprasīšanas pamats arī nav īpašuma pārdošana.

[4.5] Apgabaltiesa nav pamatojusi, no kādiem pierādījumiem izriet, ka pieteicējs, nodarbojoties ar dārkopību, nevarēja nodrošināt savas pamatvajadzības.

[4.6] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Senāta 2019. gada 18. septembra lēmuma lietā Nr. [SKA-1478/2019](#), A420221618, 8. punktā attiecībā uz pieteicēju un viņam piederošo īpašumu izdarītos secinājumus. Proti, sociālajam dienestam, konstatējot pieteicēja īpašumā esošu nekustamo īpašumu, nebija pienākuma vērtēt tā platību, funkcionalitāti vai citus to raksturojošus elementus, ja vien nepastāv kāds no noteikumu Nr. 299 19. punktā uzskaitītajiem izņēmumiem. Nav šaubu, ka uz pieteicēja gadījumu nav attiecināms neviens no izņēmuma gadījumiem, bet būtisks bija pats fakts, ka pieteicējs par savu īpašumtiesību esību nebija informējis dienestu.

[4.7] Spriedumā pieļautas neprecizitātes, jo pabalsti atprasīti par nedaudz vairāk kā sešiem, nevis septiņiem gadiem, tādējādi nav saprotams, vai arī pabalstu atprasīšana par sešiem gadiem ir nesamērīgi ilgs laiks un par kādu periodu pabalstu atprasīšana būtu samērīga. Lielāko daļu no atprasāmās summas veido 2016. un 2017. gadā pieteicējam izmaksātie pabalsti. Kaut arī dienesta lēmumi tika atcelti, pieteicējam vairs nevar atprasīt labumus, kurus viņš izmantojis kā trūcīga persona un kuri viņam nepienācās. Tāpat pirmās instances tiesas secinājums, ka pieteicējs ir prettiesiski saņēmis pabalstu, kam apgabaltiesa ir pievienojusies, ir pretrunā apgabaltiesas nospriestajam par pienākumu pieteicējam atmaksāt pabalstu daļā.

[4.8] Departaments uzskata, ka atprasāmās summas samazināšana nav pamatota. Apgabaltiesa nav paskaidrojusi, no kā tā secinājusi, ka atprasāmās summas apmēru nosaka īpašuma kadastrālā vērtība tā pārdošanas brīdī, nevis, piemēram, dienesta lēmuma vai pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī, mantojuma apliecības saņemšanas laikā vai īpašuma tirgus vērtība.

[4.9] Apgabaltiesa nav ievērojusi procesuālās ekonomijas principu un Administratīvā procesa likuma 259. pantu, jo sprieduma sastādīšanas termiņu ir mainījis septiņas reizes, arī informācijas no Valsts zemes dienesta pieprasīšanas dēļ, kas tiesā saņemta jau 17. martā, bet spriedums sastādīts 22. aprīlī.

[4.10] Apgabaltiesa atteikusi pievienot lietas materiāliem departamenta 2019. gada 18. oktobra paskaidrojumus ar pielikumiem, nepamatoti norādot, ka tie jau atrodas lietas materiālos. Apgabaltiesa nepievienoja arī 2020. gada 16. janvāra papildu paskaidrojumus par tiesas secinājumiem līdzīgā lietā, kuriem varēja būt nozīme izskatāmajā lietā. Tādējādi apgabaltiesa nav nodrošinājusi Administratīvā procesa likuma 145. panta pirmajā daļā paredzēto procesuālo tiesību īstenošanu.

[5] Departaments paskaidrojumos par pieteicēja kasācijas sūdzību norāda, ka nepiekrīt tās argumentiem. Pieteicējs paskaidrojumos par departamenta kasācijas sūdzību norāda, kā tā nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Lietā izšķirams strīds par to, vai dienests pamatoti ir atcēlis 27 pieteicējam izdotus labvēlīgus administratīvos aktus par trūcīgas un maznodrošinātas personas statusa un pabalstu piešķiršanu, kā arī vai pamatoti atprasījis no pieteicēja saņemto pabalstu summu.

[7] Departaments kasācijas sūdzībā norādījis, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pants neparedz tiesības pieņemt vai nepieņemt lēmumu par izmaksāto pabalstu atgūšanu. Šī tiesību norma paredz izdot obligāto administratīvo aktu, tādēļ tiesas secinājums par lietderības apsvērumiem atgūt vai neatgūt nepamatoti saņemtos pabalstus nav korekts. Lietderības apsvērumi iestādei jāveic tad, kad jāpieņem lēmums par sociālās palīdzības atteikumu, pārtraukšanu vai izbeigšanu, nevis par prettiesiski saņemto pabalstu atgūšanu. Minētā tiesību norma kā speciālā tiesību norma precīzē vispārējo tiesību normu – Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 4. punktu.

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pantā noteikts, ka pašvaldības sociālais dienests pieņem lēmumu par nepamatoti izmaksāto sociālās palīdzības pabalstu atgūšanu, ja tas konstatē, ka attiecīgais pabalsts ir nepamatoti izmaksāts klienta vainas dēļ, kad tas sniedzis nepatiesu vai nepilnīgu informāciju vai nav paziņojis par pārmaiņām, kas varētu ietekmēt tiesības uz šo pabalstu vai tā apmēru. Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 4. punktā noteikts, ka adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja adresāts attiecīgā administratīvā akta izdošanu panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, kukuļošanu, spaidiem, draudiem vai citām prettiesiskām darbībām. Šādā gadījumā iestāde izvērtē adresāta veikto darbību prettiesiskumu un atceļ šo administratīvo aktu ar tā izdošanas dienu. Adresāta pienākums ir atbildzināt attiecīgajam publisko tiesību subjektam to, ko šis adresāts no publisko tiesību subjekta ieguvis, pamatojoties uz administratīvo aktu. Iestāde atbildzinājuma apmēru var noteikt administratīvajā aktā.

Senāts piekrīt departamentam, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pants nav pretrunā ar Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 4. punktu, bet kā speciālā tiesību norma precīzāk nosaka iestādes rīcību gadījumā, kad persona savas vainas dēļ, sniedzot nepatiesas ziņas vai noklusējot tās, ir saņēmusi tai izdotu labvēlīgu administratīvo aktu. Senāts arī piekrīt departamentam, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma normas paredz konkrētu rīcību – nepamatoti izmaksāto sociālās palīdzības pabalstu atgūšanu. Vienlaikus no Sociālo

pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ panta satura izriet, ka ir jānoskaidro nepatiesi sniegto vai nesniegto ziņu būtība, jo tikai ziņām, kas var ietekmēt personas tiesības uz trūcīgas personas statusu un pabalstiem, ir nozīme lēmuma pieņemšanā. Tādējādi minētā tiesību norma jau pati par sevi paredz, ka iestādes lēmums nedrīkst būt formāls, bet ir jāvērtē nepatiesi sniegto vai noklusēto ziņu ietekme uz personas tiesībām saņemt prasīto sociālo palīdzību.

Lietā nav strīda, ka ziņas, par kurām pieteicējs neinformēja dienestu, ir fakts par nekustamā īpašuma mantošanu. Lietā nav strīda, ka šajā īpašumā nekad nav bijusi ne pieteicēja, ne viņa ģimenes locekļu deklarētā dzīvesvieta. Ja pieteicējs dienestam jau 2010. gadā būtu paziņojis, ka ir mantojis minēto nekustamo īpašumu, tad laikā no 2010. gada 1. decembra līdz 2017. gada 30. aprīlim šis īpašums varētu tikt uzskatīts par tādu, kas ir šķērslis maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusa un pabalstu saņemšanai. Proti, minētais īpašums neietilptu tajā īpašuma uzskaitījumā, ko nevērtē, pārbaudot personas materiālos resursus (līdz 2012. gada 31. maijam noteikumu Nr. 299 19.2. apakšpunkts, no 2012. gada 1. jūnija – 19.1. apakšpunkts). Apgabaltiesa ir novērtējusi, ka pieteicējs ziņas par mantoto nekustamo īpašumu nepaziņoja apzināti.

Tādējādi apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka dienestam, pamatojoties uz Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pantu, bija pamats vērtēt, vai ir atceļami iepriekš pieņemtie lēmumi.

[8] Nepamatots ir departamenta arguments, ka lietderības apsvērumi iestādei būtu jāveic tikai tad, kad jāpieņem lēmums par sociālās palīdzības atteikumu, pārtraukšanu vai izbeigšanu, nevis par prettiesiski saņemto pabalstu atgūšanu. Senāts vērs uzmanību, ka arī obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā iestādei ir pienākums vērtēt, vai šāds akts tomēr nerada netaisnīgas un nesamērīgi nelabvēlīgas sekas akta adresātam. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesību piemērotājam tiesisko seku samērīgums ir jāapsver ikviena administratīvā akta izdošanas gadījumā un jāizvēlas sekas, kuras sasniedz tiesību mērķi – taisnīgumu. Netipiskajos gadījumos iestādei ir tiesības atkāpties no tiesisko seku īstenošanas. Tomēr šādi atkāpei ir jābūt pamatotai ar īpašiem, uzrādāmiem un pārliecinošiem argumentiem. Viens no šādiem gadījumiem varētu būt samērīguma pārbaude tad, ja ar obligāto administratīvo aktu tiek ierobežotas personas pamattiesības (*Satversmes tiesas 2007. gada 28. februāra lēmuma lietā Nr. 2006-41-01 „Par likuma „Par ārvalstnieku un bezvalstnieku iecelšanu un uzturēšanos Latvijas Republikā” 35. pantā ietvertu vārdu „uzturēšanās atļaujas neizsniedz” un Imigrācijas likuma 34. pantā ietvertu vārdu „uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110. pantam” 13.–15. punkts*).

Tiesībām uz sociālo nodrošinājumu ir konstitucionālo tiesību rangs, trūcīgas personas statusa atceļšana un sociālo pabalstu atprasīšana ir uzskatāma par būtisku privātpersonas tiesību ierobežojumu. Lai attaisnotu šādu ierobežojumu, nepieciešams konstatēt nozīmīgu sabiedrības labumu, kas ar to ir iegūts, vai vismaz sabiedrības interešu kaitējumu, kas nodarīts ar sociālo palīdzību saņēmušās personas pienākumu nepildīšanu (*sal. Senāta 2007. gada 3. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-376/2007 14. punkts*).

[9] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir skaidrojusi, ja valstij ir spēkā tiesību akti, kas paredz tiesības uz sociālo pabalstu, neatkarīgi no tā, vai tas ir vai nav saistīts ar iepriekšēju iemaksu veikšanu, tad šie tiesību akti jāuzskata par tādiem, kas rada īpašumtiesības, uz kurām attiecas Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 1. panta darbības joma (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 15. septembra sprieduma lietā „Moskal v. Poland”, iesnieguma Nr. 10373/05, 38. punkts*). Šajā lietā tiesa atgādināja, ka jebkura valsts iejaukšanās miernīgā īpašuma izmantošanā var notikt tikai saskaņā ar likumu un pamatojoties uz tiesību normu nosacījumiem, īpašuma atņemšana var notikt tikai saskaņā ar leģitīmu mērķi un sabiedrības interesēs, tai ir jābūt samērīgai ar sasniedzamo mērķi. Taisnīgs līdzsvars netiks sasniegts, ja personai jāpāņemas individuāls un pārmērīgs slogs (*turpat, 49.–52. punkts*). Tiesa ņēma vērā sociālā taisnīguma nozīmi un norādīja, ka valsts iestādēm nevajadzētu liegt labot savas kļūdas, pat tās, kas izriet no to nolaidības. Citādi tas būtu pretrunā netaisnīgas iedzīvošanās doktrīnai. Tas būtu negodīgi arī pret citām personām, kas veic iemaksas sociālās apdrošināšanas fondā, jo īpaši personām, kurām ir liegts pabalsts, jo tās nav izpildījušas likumā noteiktās prasības. Tas varētu novest arī pie sankcijām par nepietiekamu ierobežoto publisko līdzekļu piešķiršanu, kas pats par sevi būtu pretrunā ar sabiedrības interesēm (*turpat, 73. punkts*). Neskatoties uz šiem būtiskajiem apsvērumiem, tomēr ir jāievēro, ka iepriekš minētais vispārīgais princips nevar dominēt situācijā, kad attiecīgajai personai ir jāuzņemas pārmērīgs slogs, ko rada pasākums, ar kuru tiek atņemts labums (*turpat, 74. punkts*).

[10] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) ievada piektajā rindkopā ir noteikts, ka ikviens rūpējas par sevi, saviem tuviniekiem. Tas nozīmē, ka primāri tā ir pašas personas atbildība rūpēties par to, lai nodrošinātu sev tādu dzīvi, kas atbilst cilvēka cieņai, un tikai tad, ja persona to nespēj, valsts rūpējas par šo personu. Valsts nevar pilnībā uzņemties rūpes par personas sociālajām un ekonomiskajām vajadzībām.

Lai nodrošinātu Satversmes 109. pantā aizsargātās personu tiesības uz sociālo nodrošinājumu, ir izveidota valsts sociālās drošības sistēma, kas sniedz personai aizsardzību noteiktu sociālo risku iestāšanās gadījumā. Likuma „Par sociālo drošību” 11. pantā noteikts, ka personai, kura saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi vai pārvarēt īpašas dzīves grūtības un kura nesaņem ne no viena cita pietiekamu palīdzību, ir tiesības uz personisku un materiālu palīdzību, kas atbilst tās vajadzībām, dod iespēju pašpalīdzībai un veicina tās iesaistīšanos sabiedrības dzīvē. Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likuma 5. pantā noteikts, ka sociālo palīdzību klientam sniedz, pamatojoties uz viņa materiālo resursu – ienākumu un īpašuma – izvērtējumu, individuāli paredzot katra klienta līdzdarbību, izņemot krīzes situāciju. Vienlaikus šā likuma 7. pantā noteikts, ka klientam ir pienākums citastarp aktīvi iesaistīties savas problēmas risināšanā, pildot līdzdarbības pienākumus, tajā skaitā piedaloties sociālās rehabilitācijas pasākumos darba un sociālo prasmju saglabāšanai, atjaunošanai un apgūšanai; sniegt ziņas par sevi, sadarboties ar sociālo dienestu savas sociālās situācijas novērtēšanā un pildīt sociālā dienesta ieteikumus šīs situācijas uzlabošanai; aktīvi darboties, lai palielinātu savu peļņitspēju un ienākumus.

Tāpat sociālā palīdzība ir sniedzama tām personām, kurām tā ir objektīvi nepieciešama un šāda nepieciešamība ir izvērtēta, pārbaudot personas materiālos resursus. Šāda sistēma ietver arī pienākumu personai pašai meklēt risinājumus savu sociālo vajadzību apmierināšanai un cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai. Ar sociālās palīdzības sistēmas darbības mērķi nekādi nav savienojama tāda personas rīcība, kas liedz noskaidrot patieso personas materiālo situāciju vai kas liecina, ka persona apzināti savu dzīves situāciju iekārto tā, lai atbilstu sociālās palīdzības saņēmēja statusam. Tāpat sociālo pakalpojumu sistēmas izveides mērķis nav bijis ļaut personai izvēlēties starp to, vai pašai nodrošināt sev uzdevu un cilvēka cienīgu dzīvi vai veidot savu dzīvi tikai uz valsts vai pašvaldības piešķirtajiem pabalstiem.

[11] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums ar 39.¹ pantu tika papildināts ar šā likuma 2011. gada 15. decembra grozījumiem, kas stājās spēkā 2011. gada 30. decembrī. Likumprojekta anotācijā ir atklātas sociālo dienestu problēmas sniegt likumā paredzēto sociālo palīdzību bez valsts līdzfinansējuma, grūtības paplašināt uz pašvaldības iniciatīvu balstītu sociālo palīdzību laikā, kad strauji pieauga uz garantētā minimālā ienākuma pabalstu pretendējošo personu skaits. No minēto grozījumu anotācijas var secināt, ka pašvaldībām ir nemīlīgi jāspēj pielāgoties mainīgajai sociāli ekonomiskajai situācijai valstī ierobežotu finanšu resursu apstākļos, kad periodiski var veidoties riksi sociāli mazaizsargātu personu skaita pieaugumam. Tas attiecīgi ietekmē pašvaldības sociālā budžeta izlietojumu – palielinot apjomu kādam noteiktam sociālā pakalpojuma veidam, bet attiecīgi samazinot vai neveicinot pieejamību kādam citam. Tādēļ likumā ir noteiktas ne tikai pašvaldības tiesības pārtraukt sniegt palīdzību negodīgiem palīdzības

saņēmējiem, bet arī atgūt no šādām personām saņemtus pabalstus (<https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/6BE7C18C44BFB99DC225795A0051720E?OpenDocument>).

Senāts tādejādi secina, ka lēmums, kas pieņemts saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pantu ne tikai ierobežo personas tiesības paturēt saņemtus pabalstus, bet arī kalpo būtiskām sabiedrības interesēm – nodrošināt, ka sociālo palīdzību, tostarp pabalstu veidā, var saņemt pēc iespējas plašāks personu loks, vai saņemt pabalstus lielākā apmērā, kā arī veicina personas pašas iesaisti savas sociālās situācijas risināšanā. Pašvaldībai nav jāsubsidē tās personas, kurām sociālās palīdzības pabalsti nepienākas, jo tādā veidā var tikt ierobežota palīdzība citām personām, kurām tā patiešām ir nepieciešama. Vienlaikus tas veicina vienlīdzīguma ievērošanu, kad pret vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos esošām personām tiek pieņemti vienādi lēmumi. Proti, nevar pastāvēt situācija, kad persona, būdama negodprātīga savu pienākumu izpildē, tādēļ bauda labvēlīgākus apstākļus (labvēlīga administratīvā akta veidā) iepretim personai, kurai sociālie labumi ir liegti, jo tā ir bijusi godprātīga.

Senāts atzīst, ka departaments tādejādi pamatoti kasācijas sūdzībā norādījis, ka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pants nav formāls, bet tas ir nepieciešams, lai atgūtu nepamatoti izšķērdētos līdzekļus. Turklāt šī tiesību norma ir piemērojama tiem gadījumiem, kad persona bijusi apzināti negodprātīga. Senāts tomēr vērs uzmanību uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas atzīto, ka, neskatoties uz valsts tiesībām atgūt nepamatoti izmaksāto pabalstu, kas ir sabiedrības interesēs, šis vispārīgais princips nevar dominēt situācijā, kad attiecīgajai personai ir jāuzņemas pārmērīgs slogs, ko rada piešķirtā labuma atņemšana (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 15. septembra sprieduma lietā „Moskal v. Poland”, iesnieguma Nr. 10373/05, 73.–74. punkts*).

[12] Departaments kasācijas sūdzībā nav piekritis tam, ka apgabaltiesa no pieteicēja atprasāmo pabalstu apmēru samērojuši ar pieteicēja īpašuma vērtību un pieteicēja trūcīgas personas statusu. Departaments arī norādījis argumentus par pieteicēja negodprātīgu rīcību, kas ik pa laikam atkārtojas, kā arī nav piekritis apgabaltiesas vērtējumam par to, vai no pieteicēja nekustamā īpašuma varēja gūt ienākumus, kā arī argumentam par atprasāmo pabalstu termiņu.

Senāts vērs departamenta uzmanību, ka pārsūdzētais lēmums ir pieteicējam nelabvēlīgs administratīvais akts. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67. panta otrās daļas 6. punktam administratīvajam aktam jāsaturo pamatojums, it sevišķi ietverot lietderības apsvērumus. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250. panta pirmās daļas 3. punktu tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības. Argumentiem, kas attiecas uz samērīguma vērtējumu, īpaši apstākļiem, kāpēc samērīgs ir tieši tāds lēmums, un ne citāds, bija jābūt ietvertiem administratīvajā aktā. Arī argumentam par pieteicēja negodprātīgu rīcību ilgākā laika posmā, kas, iespējams, varētu raksturot, kāpēc tieši pieteicēja gadījumā pārsūdzētais lēmums ir samērīgs, bija jābūt ietvertam pārsūdzētajā lēmumā. Tomēr pārsūdzētajā lēmumā ir secinājumi tikai par to, ka pieteicēja mantotais īpašums nav to īpašumu lokā, kurus neņem vērā, vērtējot personas materiālos resursus, kā arī vērtējums par to, ka pieteicējs apzināti noklusējis ziņas par mantoto īpašumu.

No apgabaltiesas sprieduma ir redzams, ka apgabaltiesa ir atzinusi par pamatotu departamenta secinājumu, ka pieteicējs ir apzināti sniedzis nepatiesas ziņas par savu īpašumu. Apgabaltiesa arī ir vērtējusi pieteicēja individuālo situāciju un atzinusi, ka nav samērīgi pieteicējam atprasīt visu pabalstu summu. Proti, periods, par kādu atprasāmi pabalsti, ir nesamērīgi ilgs, kā arī pieteicējs īpašumu nevarēja izmantot dārzkopībā un ar to atrisināt savu sociālā riska gadījumu. Tomēr apgabaltiesa ir novērtējusi, ka pieteicējs varēja gūt lielākus ienākumus no sava īpašuma pārdošanas nekā 100 *euro*, bet konstatējusi, ka nav pierādījumu, ka pārdot varēja dārgāk, nekā ir īpašuma kadastrālā vērtība. Tādēļ apgabaltiesa atzinusi par pamatotu, ka pieteicējs atbild par savu negodprātīgu rīcību īpašuma kadastrālās vērtības apmērā. Tā kā pie minētā secinājuma apgabaltiesa ir nonākusi, vērtējot pieteicēja individuālā gadījuma faktiskos apstākļus, tad to pārbaude nav Senāta kompetencē. Tādēļ departamenta argumenti par to, kā apgabaltiesa novērtējusi samērīgumu pieteicēja individuālā gadījumā, nav pārvērtējami kasācijas kārtībā.

Saistībā ar minēto nav pamatots arī departamenta arguments, ka tam, pieņemot lēmumu sakarā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 39.¹ pantu nebija jāvērtē, kāds ir pieteicēja nekustamais īpašums. Senāts atzīst, ka vērtējums par to, vai no nekustamā īpašuma varēja gūt ienākumus, iederas samērīguma pārbaudē, kā to pamatoti darījuši apgabaltiesa. Tam, ka apgabaltiesa (pievienojoties pirmās instances tiesas motivācijai) atzinusi, ka lietā ir strīds par pieteicēja nekustamā īpašuma ienesīgumu, šajā konkrētajā gadījumā nav nozīmes. Senāts piekrit departamentam, ka apgabaltiesa nav atsaukusies uz Senāta 2019. gada 18. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-1478/2019 atziņām. Minētajā administratīvajā lietā tika izskatīts pieteicēja pieteikums par dienesta atteikšanos izdot viņam labvēlīgu administratīvo aktu, jo pieteicējs bija sniedzis nepatiesas ziņas par saviem materiālajiem resursiem – noklusējis ziņas par mantoto strīdus īpašumu. Tomēr minētais nenozīmē, ka nelabvēlīga administratīvā akta izdošanas gadījumā nebūtu jānovērtē samērīgums, ja ar administratīvo aktu tiek aizskartas personas pamattiesības.

Departaments kasācijas sūdzībā paуз neizpratni par to, kā apgabaltiesa varēja secināt, ka pieteicējs ar dārzkopību nevarēja nodrošināt pamatvajadzības, ja nav pierādījumu, ka pieteicējs ir mēģinājis to darīt. Pieteicējs bija bezdarbnieks un viņam bija pietiekami daudz laika, lai audzētu dārzeņus. Senāts atzīst, ka departaments tādejādi nepiekrit apgabaltiesas izdarītajam pierādījumam un faktisko apstākļu vērtējumam. Senāts konstatē, ka apgabaltiesa savus secinājumus izdarījusi, pamatojoties uz faktiem, ka mantotais nekustamais īpašums ir zemesgabals vasarnīcu ciematā, tā platība kopumā ir 280 m², tas atrodas 24,2 km attālumā no pieteicēja dzīvesvietas. Apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas argumentiem, atzinusi, ka pieteicējs no īpašuma nevarēja gūt ienākumus tādā apmērā, lai pats varētu atrisināt konkrēto sociālā riska gadījumu. Tādēļ apgabaltiesa nav atzinusi, ka pieteicējs vispār nevarētu gūt ienākumus no mantotā īpašuma. Turklāt to, ka ienākumus no īpašuma, to pārdodot, pieteicējam bija iespējams gūt, apgabaltiesa ir atzinusi un novērtējusi šādu ienākumu iespējamo apmēru.

Departaments arī norādījis, ka nav saprotams, par kādu termiņu būtu samērīgi atprasīt pieteicējam izmaksātos pabalstus. Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir tikai norādījusi, ka periods, par kādu departaments ir atprasījis pabalstus, ir nesamērīgi ilgs. Vienlaikus apgabaltiesa neko nav argumentējusi, kāds termiņš būtu saprātīgs, piemēram, salīdzinot to ar citiem gadījumiem, kad sabiedrības interesēs no personas tiek atgūti finanšu resursi. Piemēram, atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 27.¹ panta pirmajai daļai Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra atgūst valsts sociālo pabalstu un izdienas pensiju pārmaksātās summas ne vairāk kā par triju gadu periodu. Arī nodokļus, ko persona nav aprēķinājusi un samaksājusi valsts budžetā, nodokļu administrācija var aprēķināt un likt samaksāt par iepriekšējiem trīs gadiem, nevis ilgāku laika periodu (likuma „Par nodokļiem un nodevām” 23. panta pirmā, otrā, 5.¹, 5.² daļa). Tomēr arguments par termiņu nav bijis vienīgais, kā dēļ apgabaltiesa ir atzinusi pārsūdzēto lēmumu par nesamērīgu.

[13] Departaments kasācijas sūdzībā norādījis, ka apgabaltiesa, atstājot negrozītu lēmumu daļā par 798 *euro* atprasīšanu no pieteicēja, bet atceļot par 7823,78 *euro*, nav izlēmusi par atcelto dienesta lēmumu statusu. Tādēļ apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 253. panta pirmo daļu.

Administratīvā procesa likuma 253. panta pirmajā daļā noteikts, ja pieteikumu par administratīvā akta atceļšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu tiesa atzīst par pamatotu, tā attiecīgo administratīvo aktu atceļ pilnībā vai kādā tā daļā vai atzīst to par spēkā neesošu.

Ar pārsūdzēto lēmumu departaments ir atcēlis kopumā 27 pieteicējam izdotus labvēlīgus administratīvos aktus par trūcīgas personas statusa un

dažādu pabalstu piešķiršanu. Ar pārsūdzēto lēmumu departaments arī atprasījis no pieteicēja pabalstos izmaksātos 8621,78 *euro*. Pieteicējs lūdzis atcelt pārsūdzēto lēmumu, tāpat lūdzis atcelt lēmumu gan daļā, ar kuru atcelti lēmumi par trūcīgas personas statusa un pabalstu piešķiršanu, gan daļā par pabalstu atprasīšanu. Apgabaltiesa ar spriedumu atcēlusi pārsūdzēto lēmumu daļā par 7823,78 *euro*, bet pārējā daļā pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu noraidījusi.

Senāts atzīst, ka apgabaltiesas rezolutīvā daļa aptver visu pieteicēja prasījumu. Tā kā apgabaltiesa ir atcēlusi lēmumu tikai daļā par atprasāmajiem 7823,78 *euro*, tad ir secināms, ka prasījums par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu daļā, kas attiecas uz pieteicēja trūcīgas personas statusa un pabalstu piešķiršanu, kā arī daļā par 798 *euro* atprasīšanu ir noraidīts.

Senāts atzīst, ka šajā konkrētajā gadījumā no apgabaltiesas sprieduma motīvu daļas ir iespējams secināt, kāpēc apgabaltiesa ir nonākusi tieši pie šādas sprieduma rezolutīvās daļas. Apgabaltiesas sprieduma 4.4. apakšpunkts iepretim rezolutīvajā daļā nopriestajam, ka pieteicējam ir jāatmaksā pabalstu 798 *euro*, nav savstarpējā pretrunā. Iepriekš jau izskaidrots, ka apgabaltiesa ir atzinusi, ka pieteicējs apzināti noklusēja ziņas, kas viņam bija jāsniedz, aizpildot ienākumu un mantiskā stāvokļa deklarāciju, kā arī īpašumu pieteicējs varēja pārdot par lielāku summu, nekā viņš to pārdeva. Šā iemesla dēļ pārsūdzētais lēmums daļā, ar ko atcelti 27 pieteicējam labvēlīgie lēmumi, ir atzīts par tiesisku. Vienlaikus pieteicējam atprasāmā summa viņa individuālajā gadījumā tika atzīta par nesamērīgi lielu. Attiecīgi secināms, ka apgabaltiesas spriedums atbilst Administratīvā procesa likuma 253. panta trešajai daļai.

[14] Departaments kasācijas sūdzībā norādījis, ka apgabaltiesa nav ievērojusi lietu izskatīšanas procesuālās ekonomijas principu un ir pieļāvusi Administratīvā procesa likuma 259. panta pārkāpumu, faktiski par diviem mēnešiem pagarinot sprieduma taisīšanu un vairākas reizes mainot sprieduma sastādīšanas datumu.

Administratīvā procesa likuma 243. panta pirmajā daļā noteikts, ka pēc tiesas debatēm un replikām, ja tādas ir, tiesa aiziet taisīt spriedumu, par to paziņojot tiesas sēžu zālē esošajiem, kā arī nosakot laiku, kad spriedums būs sastādīts un pasludināts, un izskaidrojot nolēmuma pārsūdzēšanas kārtību. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka tiesa spriedumu sastāda ne vēlāk kā 21 dienas laikā. Ja tiesa sprieduma sastādīšanas laikā konstatē, ka sprieduma sastādīšanai nepieciešams ilgāks termiņš, tā nosaka citu sprieduma sastādīšanas datumu tuvāko divu mēnešu laikā. Savukārt šā panta trešajā daļā noteikts, ja lieta tiek izskatīta rakstveida procesā, par sprieduma sastādīšanu tiesa paziņo saskaņā ar šā likuma 259. pantu. Administratīvā procesa likuma 259. pantā noteikts, ka lietā, kas izskatīta rakstveida procesā, tiesa spriedumu sastāda ne vēlāk kā 21 dienas laikā pēc tam, kad pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības. Procesa dalībniekiem laikus paziņo datumu, kad spriedums tiks pasludināts.

Minētajās tiesību normās ir noteikta gan kārtība, kādā paziņo par sprieduma sastādīšanas laiku mutvārdu un rakstveida procesā izskatītajās lietās, gan termiņu, kādā jāstāda spriedums. Protī, mutvārdu procesā izskatītajās lietās par sprieduma sastādīšanas un pasludināšanas laiku tiesa dalībniekiem paziņo tad, kad tā aiziet taisīt spriedumu. Rakstveida procesā procesa dalībniekiem *laikus* paziņo datumu, kad spriedums tiks pasludināts. Mutvārdu procesā izskatītajās lietās spriedumu sastāda 21 dienas laikā no brīža, kad tiesa aiziet taisīt spriedumu, bet rakstveida procesā – no brīža, kad tiesa pabeigusi izskatīt lietu pēc būtības. Tādējādi Administratīvā procesa likuma 243. panta pirmajā un otrajā daļā, kā arī 259. pantā ir noteikts brīdis, no kura skaita sprieduma sastādīšanas termiņu, un noteikts, kā par to paziņo lietas dalībniekiem. Administratīvā procesa likuma 259. pants neierobežo piemērot 243. panta trešo daļu par cita sprieduma sastādīšanas datuma noteikšanu.

Senāts konstatē, ka apgabaltiesa ir veikusi vairākas procesuālas darbības no brīža, kad lieta bija paredzēts izskatīt rakstveida procesā, līdz brīdim, kad tika sastādīts spriedums. Protī, 2019. gada 2. oktobrī, kad apgabaltiesai rakstveida procesā bija jāizskata lieta, tiesa pieņēma lēmumu atlikt lietas izskatīšanu uz 30. oktobri. 2019. gada 30. oktobrī apgabaltiesa sastādīja uzziņu, ka lieta netika izskatīta sakarā ar tiesneša prombūtni. 2019. gada 19. novembrī apgabaltiesa paziņoja par lietas izskatīšanu 11. decembrī. Savukārt ar 2019. gada 11. decembra lēmumu tiesa pabeidza izskatīt lietu pēc būtības un paziņoja par sprieduma sastādīšanas datumu – 2020. gada 2. janvāri. Minētajā datumā spriedums netika sastādīts un apgabaltiesa divas reizes noteica citu sprieduma sastādīšanas datumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 243. panta trešo daļu. Ar 2020. gada 19. februāra lēmumu apgabaltiesa atsāka lietas izskatīšanu pēc būtības un noteica, ka izskatīs lietu 2020. gada 1. aprīlī. Šajā datumā apgabaltiesa nolēma pabeigt izskatīt lietu pēc būtības un noteica, ka sprieduma sastādīšanas datums būs 2020. gada 22. aprīlī. Spriedums šajā datumā ir sastādīts.

Senāts nekonstatē, ka apgabaltiesa būtu pieļāvusi procesuālus pārkāpumus, tostarp Administratīvā procesa likuma 259. panta un procesuālās ekonomijas principa pārkāpumu. Par lietas izskatīšanas atlikšanu vai lietas pēc būtības izskatīšanas atsākšanu apgabaltiesa bija sastādījusi motivētus lēmumus un paziņojusi par tiem lietas dalībniekiem. Savukārt sprieduma sastādīšanas datums, kaut arī tika mainīts vairākas reizes līdz brīdim, kad apgabaltiesa atsāka izskatīt lietu pēc būtības, nepārsniedza Administratīvā procesa likuma 243. panta trešajā daļā noteikto termiņu. Ja apgabaltiesai lietas izskatīšanai bija nepieciešami papildu pierādījumi vai jānodrošina lietas dalībniekiem tiesības izteikties par tiem, tad tiesai tam bija jānodod pienācīgs laiks. Senāts nekonstatē, ka apgabaltiesa būtu noteikusi pārmērīgi garus termiņus pierādījumu iegūšanai, lietas dalībnieku paskaidrojumu sniegšanai un lietas pēc būtības izskatīšanai.

[15] Departaments norādījis, ka apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 145. panta pirmajā daļā noteiktās tiesības iesniegt pierādījumus, paskaidrojumus, izteikt savus argumentus un celt iebildumus pret pieteicēja argumentiem. Apgabaltiesa atteicās pieņemt departamenta 2019. gada 18. oktobra paskaidrojumus, kuros bija pretargumenti pieteicēja paskaidrojumiem un pielikumā pievienoti pierādījumi. Apgabaltiesa arī atteicās pievienot departamenta 2020. gada 16. janvāra paskaidrojumus.

Senāts atzīst, ka minētie departamenta argumenti nav pamatoti.

Departaments 2019. gada 18. oktobra paskaidrojumu apgabaltiesai bija iesūtījis elektroniski divas reizes – 2019. gada 18. oktobrī (apgabaltiesā saņemts 2019. gada 21. oktobrī plkst. 9.26) un 22. oktobrī (apgabaltiesā saņemts 2019. gada 22. oktobrī plkst. 11.45). Otro reizi saņemtos paskaidrojumus apgabaltiesa ar 2019. gada 22. oktobra rezolūciju ir atteikusies pievienot lietai, jo tie iesniegti atkārtoti. Par to paziņots departamentam. Savukārt pirmo reizi atsūtītie paskaidrojumi ir lietas materiālos, kā arī tie tika nosūtīti pieteicējam.

Saistībā ar departamenta 2020. gada 16. janvāra paskaidrojumiem Senāts konstatē, ka tie apgabaltiesā bija iesniegti laikā, kad apgabaltiesa jau bija pabeigusi izskatīt lietu pēc būtības un sastādīja spriedumu lietā. Tādējādi apgabaltiesai nebija pamata pievienot lietai šos departamenta paskaidrojumus.

[16] Senāts atzīst, ka pieteicēja kasācijas sūdzības argumenti pamatā ir vērsti uz faktisko apstākļu pārvērtēšanu vai citādāku secinājumu izdarīšanu, tāpēc tie nav vērtējami kasācijas kārtībā.

Pieteicējs nepiekrīt apgabaltiesas vērtējumam, ka par mantoto īpašumu pieteicējs nebija aizmirsis. Kasācijas sūdzībā ir mēģināts pamatot, kāpēc jāuzskata, ka pieteicējs bija aizmirsis par īpašumu. No sprieduma ir redzams, ka apgabaltiesa ir ņēmusi vērā pieteicēja paskaidrojumus saistībā ar minēto argumentu un novērtējusi, ka tie nav ticami un ka pieteicējs noklusējis ziņas par īpašumu apzināti. Senāta kompetencē nav vērtēt, vai apgabaltiesa ir izdarījusi pareizus secinājumus. Būtiski ir, ka apgabaltiesa pieteicēja paskaidrojumus ir vērtējusi. Tāpat Senāta kompetencē nav vērtēt pieteicēja argumentus par mantotā īpašuma tirgus vērtību, jo tie attiecas uz pierādījumu par šo vērtību pārvērtēšanu. Turklāt atsaucē uz Civillikuma 2015. pantu

šajā lietā nav nozīmes, jo jautājums par patieso darījuma nozīmi vai atsavināšanas līguma spēkā esību šajā lietā nebija jāvērtē. Tas, ka dienests pēc pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas citā administratīvajā procesā ņēma vērā summu, par kādu pieteicējs atsavināja īpašumu, nenozīmē, ka dienests tādējādi šo summu atzina par saprātīgu un tādu, kas atbilst īpašuma tirgus vērtībai.

Pieteicējs kasācijas sūdzībā arī norādījis, ka apgabaltiesa neesot pienācīgi novērtējusi atsevišķus secinājumus, ko pieteicējam par labu izdarījusi pirmās instances tiesa. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 302. panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās. Tātad apelācijas instances tiesa, tāpat kā pirmās instances tiesa, pati izskata lietu pēc būtības. Tādējādi apgabaltiesai nav saistoši zemākas instances tiesas secinājumi, ja tā šiem secinājumiem nepiekrīt. Pirmās instances tiesas sprieduma punkta motivācijai, kuru kasācijas sūdzībā norādījis pieteicējs, apgabaltiesa nav pievienojusies un, pati izskatot lietu pēc būtības, izdarījusi savus secinājumus.

Senāts vērš uzmanību, ka šajā lietā apgabaltiesai bija jāizskata konkrētais pieteicēja pieteikums par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Tādēļ apgabaltiesai nevajadzēja pievērst uzmanību tam, vai dienestam bija iespēja pieteicējam piešķirt sociālo palīdzību administratīvajā lietā Nr. A420221618, pamatojoties uz noteikumu Nr. 299 2.1. un 10.1. apakšpunktu. Tāpat apgabaltiesai nebija pamata vērtēt, vai pieteicējs joprojām atbilstu maznodrošinātai personai, ja īpašums tiktu atsavināts par tā kadastrālo vērtību. Senāts jau iepriekš šajā spriedumā secināja, ka apgabaltiesa ir vērtējusi, kāpēc tieši kadastrālās vērtības apmērā pārsūdzētais lēmums ir samērīgs. Tomēr ar to apgabaltiesa nav atzinusi, ka īpašumu varēja atsavināt tikai par šādu cenu, nevis dārgāk. Tādēļ pieteicēja argumenti nav pamatoti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348. panta pirmās daļas 1. punktu un 351. pantu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2020. gada 22. aprīļa spriedumu, bet /pers. C/ un Rīgas domes Labklājības departamenta kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

I. Meldere

V. Krūmiņa

L. Slica